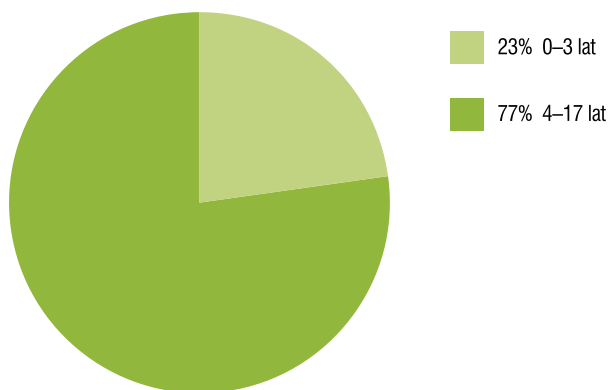

Populacja małych dzieci w Polsce

W Polsce żyje ponad półtora miliona dzieci w wieku 0–3 lat. Jest to duża grupa Polaków, stanowiąca 4,27% ogółu ludności naszego kraju¹. Dzieci do trzeciego roku życia stanowią 22,8% populacji Polaków w wieku 0–17 lat (wykres 1), można więc powiedzieć, że opisywana w tym raporcie grupa wiekowa to niemal jedna czwarta wszystkich polskich dzieci.

WYKRES 1. UDZIAŁ DZIECI W WIEKU 0–3 LAT W POPULACJI DZIECI W POLSCE.

W Polsce co roku rodzi się obecnie około 400 tysięcy dzieci. Liczbę dzieci w wieku 0–3 lat według danych GUS na koniec roku 2010 prezentuje tabela 1. Wśród noworodków przeważają chłopcy. W porównaniu z okresem najniższego poziomu urodzeń w latach 2000–2005, liczba małych dzieci w Polsce wzrosła o kilkadziesiąt tysięcy. Natomiast w porównaniu z dekadą lat 80., czy nawet z okresem 1990–1995, kiedy rocznie rodziło się około pół miliona dzieci, liczba ta znacznie się zmniejszyła.

Źródło: GUS (2011), *Rocznik demograficzny 2011*.

TABELA 1. POPULACJA DZIECI W WIEKU 0–3 LAT W POLSCE (STAN NA DZIEŃ 31.12.2010).

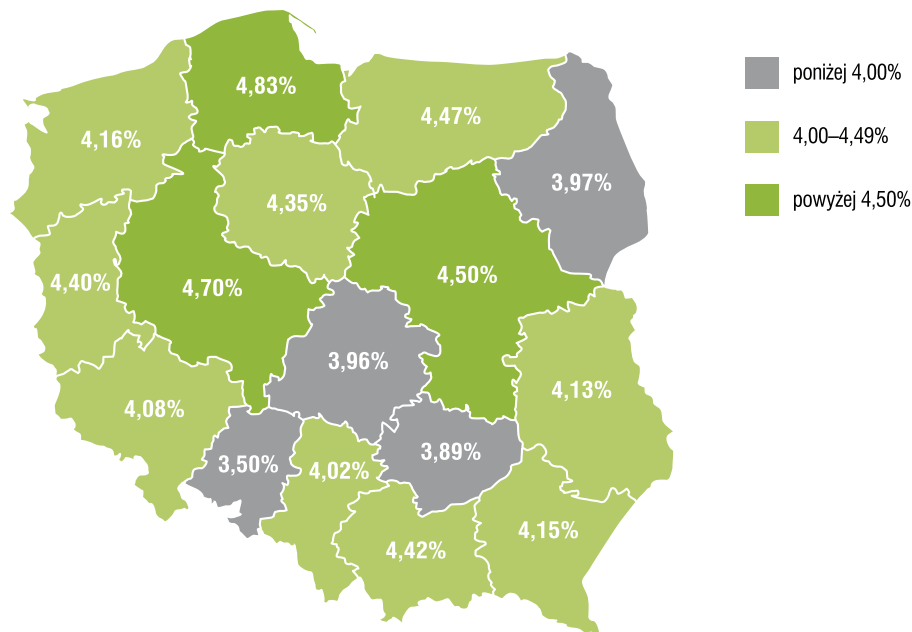
Wiek	Ogółem (w tys.)	Chłopcy	Dziewczynki	Miasta	Wieś
0	413	51,9%	48,1%	58,6%	41,4%
1	418	51,4%	48,6%	59,1%	40,9%
2	415	51,3%	48,7%	58,2%	41,8%
3	387	51,3%	48,7%	58,1%	41,9%

Źródło: GUS (2011), *Rocznik demograficzny 2011*.

Większość małych dzieci (58,5%) mieszka w miastach, jednak jest to odsetek mniejszy niż dla ogółu populacji (60,9%). Na wsiach maluchy stanowią bowiem większy odsetek ludności niż w miastach (4,1% w miastach oraz 4,5% na wsi). W największych polskich metropoliach odsetek ten jest jeszcze niższy i wynosi poniżej 4% w Łodzi, Krakowie i Wrocławiu oraz nieco ponad 4% dla Warszawy. Różnice te można tłumaczyć obserwacjami demografów, że na wsiach generalnie nowe wzorce płodności (np. liczba dzieci w rodzinie) przyjmowane są z około dziesięcioletnim opóźnieniem w stosunku do miast².

W perspektywie geograficznej, największy udział małych dzieci w populacji jest w województwach: pomorskim, wielkopolskim, mazowieckim, warmińsko-mazurskim oraz małopolskim. Jednocześnie są to także województwa o największej przeciętnej dzietności w Polsce (przekraczającej wartość 1,4) oraz największym wskaźniku urodzeń na 1 000 mieszkańców. Wiąże się to ze strukturą demograficzną tych województw. Regiony północno-zachodnie oraz województwo mazowieckie i małopolskie cechują się większym udziałem ludzi młodych, wchodzących w wiek zakładania rodzin, niż województwa południowe-wschodnie³.

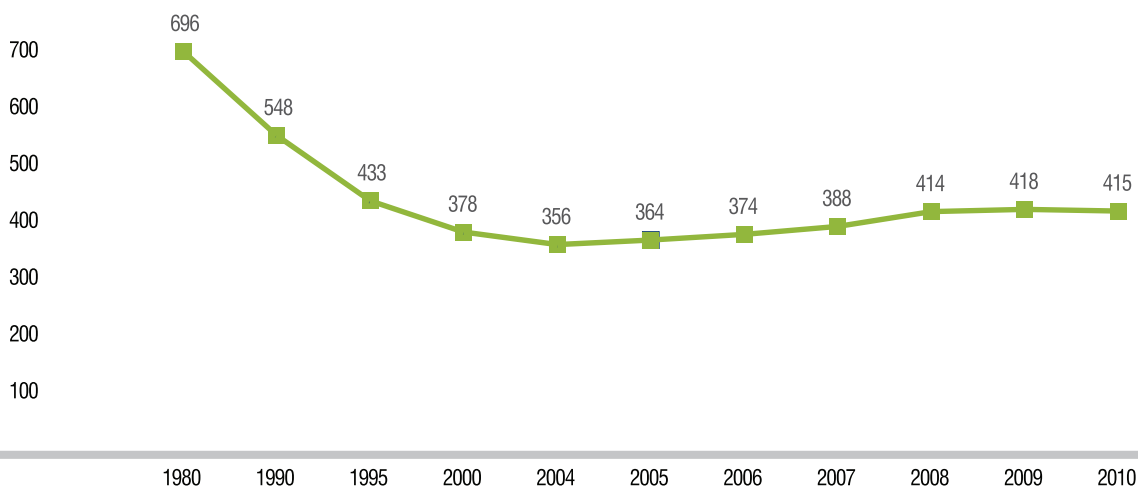
RYC. 1. PROCENTOWY UDZIAŁ DZIECI W WIEKU 0–3 LAT W POPULACJI WOJEWÓDZTW W POLSCE W 2010 R.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Polska jest krajem, który przechodzi obecnie poważne problemy demograficzne. Od roku 1984, aż do roku 2003, rejestrowany był roczny spadek liczby urodzeń. Od roku 2004 następuje nieznaczny wzrost liczby urodzeń, choć liczba dzieci urodzonych w roku 2010 nie przekroczyła już liczby urodzeń w roku 2009 (wykres 2). Jest to częściowo efekt tzw. echa wyższej płodności z lat 80. (wchodzenie osób urodzonych w latach 80. w okres najwyższej płodności) i samo w sobie nie może być postrzegane jako nowy wyż demograficzny⁴. Spadek liczby urodzeń w Polsce jest związany z wieloma czynnikami i jest częścią bardziej ogólnych procesów związanych z przemianami rodziny, które obserwowane są w wielu krajach rozwiniętych na całym świecie (więcej w rozdziale: *Małe dzieci w rodzinach*).

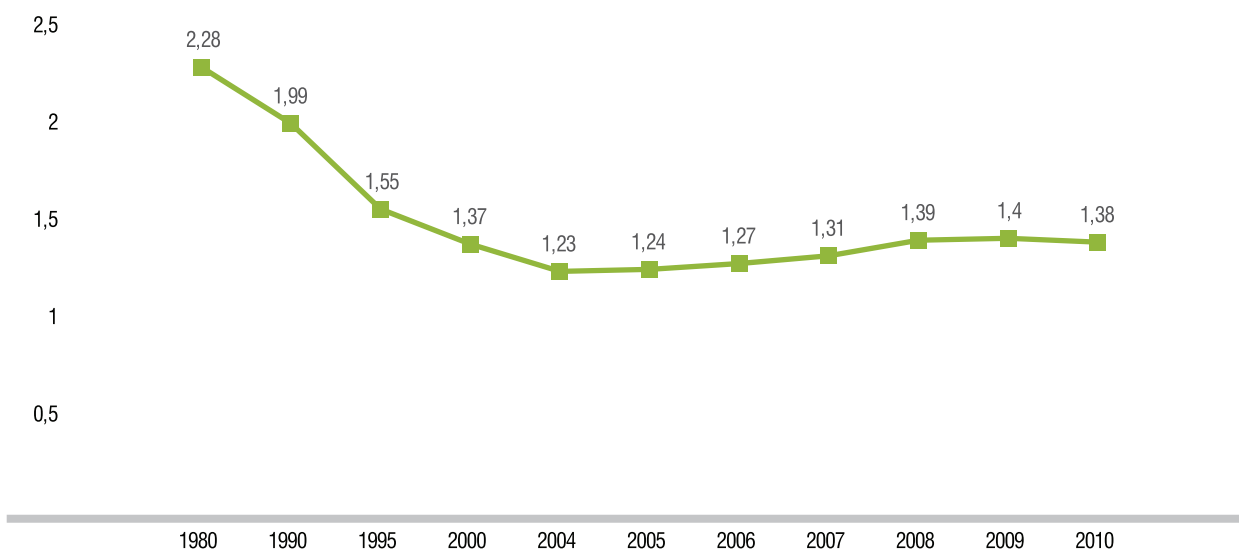
WYKRES 2. LICZBA URODZEŃ (W TYS.) W POLSCE W LATACH 1980–2010.

Źródło: GUS (2011), *Podstawowe informacje o rozwoju demograficznym Polski w latach 2000–2010*.

Innym wskaźnikiem pokazującym przemiany demograficzne w Polsce jest współczynnik dzietności, który pokazuje, ile nowo narodzonych dzieci przypada na każdą kobietę w wieku 15–49 lat w danym roku. Zakłada się, że dopiero poziom współczynnika dzietności równy około 2,10–2,15 gwarantuje tzw. prostą zastępowalność pokoleń. W Polsce na przełomie lat 80. i 90. wskaźnik ten spadł poniżej wartości 2, a w roku 2010 wyniósł 1,38 (wykres 3).

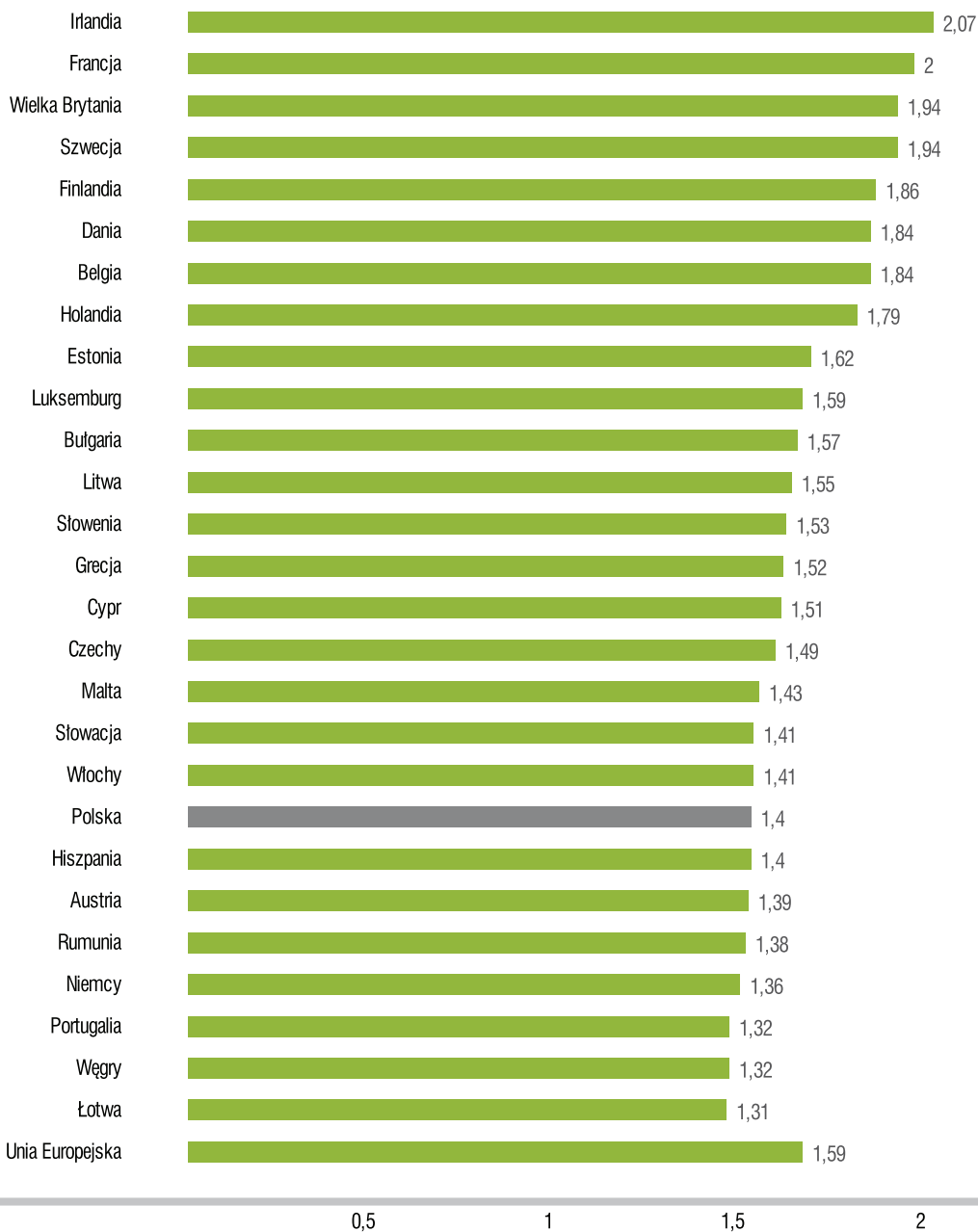
WYKRES 3. DZIETNOŚĆ KOBIET W POLSCE W LATACH 1980–2010.

Źródło: GUS (2011), *Podstawowe informacje o rozwoju demograficznym Polski w latach 2000–2010*.

Dzietność w Polsce jest niska także na tle międzynarodowym. Nasz kraj zajmuje pod tym względem dwudzieste miejsce w Unii Europejskiej *ex equo* z krajami takimi, jak Słowacja i Austria oraz Hiszpania i Włochy. Pomimo wzrostu w ostatnich latach, Polska ze współczynnikiem dzietności 1,4 znajdowała się w 2009 roku poniżej europejskiej średniej, która wynosiła 1,59. Najlepszy wynik w Unii osiągają pod tym względem Irlandia, Francja i Wielka Brytania oraz kraje skandynawskie (wykres 4).

WYKRES 4. POZIOM DZIETNOŚCI W 27 KRAJACH UE W 2009 R.

Źródło: Eurostat, *Total fertility rate*, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>

Według prognoz demograficznych GUS zarówno ogólna liczba mieszkańców Polski, jak i liczba urodzeń, będzie od roku 2012 do roku 2035 systematycznie spadać⁵. Wraz z wejściem w okres najwyższej płodności pokoleń urodzonych w latach 90., zmaleje też znacznie liczba małych dzieci. Można powiedzieć, że wobec wszystkich tych zmian, zmniejszającą się grupę małych dzieci powinniśmy otoczyć szczególną troską, jako że to od nich będzie zależeć przyszłość naszego państwa.

- 1 O ile nie zaznaczono inaczej, wszystkie informacje demograficzne zostały zaczerpnięte z publikacji GUS (2011), *Rocznik demograficzny 2011*.
- 2 Balicki J., Frątczak E., Nam Ch.B. (2007), *Przemiany ludność. Fakty–Interpretacje–Opinie*, Warszawa: Wyd. UKSW, s. 231.
- 3 *Sytuacja demograficzna Polski. Raport 2009–2010* (2010), Warszawa: Rządowa Rada Ludnościowa.
- 4 GUS (2011), *Podstawowe informacje o rozwoju demograficznym Polski w latach 2000–2010*.
- 5 GUS (2009), *Prognoza ludności Polski na lata 2008–2035*.